

"Recente ontwikkelingen in de financiële wereld en Europa"

Voordracht van Maarten van den Bergh, Chairman Lloyds TSB Group plc, voor de Nederlandse City Lunches op woensdag 19 januari 2005 in Londen.

Meneer de president, geachte gasten, dames en heren

Het is mij een groot genoegen om hier vandaag aanwezig te zijn en met u van gedachte te wisselen over de huidige internationale economische vooruitzichten, vooruitgang of anderszins in Europa, en hoe wij als Britse bankiers ons op de toekomst moeten voorbereiden.

Laat me echter beginnen met een voorbeeld te geven van hoe bankiers zich **niet** moeten gedragen aan het begin van de 21^e eeuw.

De CEO van een bank ontving een uitnodiging voor een concert van de 'De Onvoltooide' symfonie van Schubert. De CEO had echter al een andere afspraak en gaf het toegangsbewijs daarom aan zijn chieft operating officer. Toen hij de COO de volgende dag vroeg wat hij vond van het concert, antwoordde de COO dat hij over het concert een verslagje zou schrijven. Kort daarna ontving de CEO het volgende rapport:

De Onvoltooide Symfonie van Schubert

1. De vier fluitisten hadden vrij lange tijd niets te doen. Hun aantal kan daarom uiteraard worden teruggeschoefd.
2. De violisten speelden dezelfde noten; het zou daarom efficiënter en veel goedkoper zijn om een aantal violisten te ontslaan en in plaats daarvan een elektronische versterker te installeren.
3. Het spelen van kwartnoten vergt teveel inspanningen. Ik raad aan om ze samen te voegen tot een halve noot en ze te laten spelen door trainees en minder begaafde (en dus goedkopere) medewerkers.
4. Het heeft geen zin om de hoornblazers passages te laten herhalen die al worden gespeeld door de strijkers. De symfonie kan 20 minuten worden ingekort door ze te verwijderen.

Als Schubert aandacht had besteed aan al deze aspecten, had hij zijn symfonie op tijd af kunnen maken.

Terug naar de realiteit!! Laten we beginnen met enkele woorden over de politiek. Vanuit een historisch oogpunt is de politieke situatie zowel teleurstellend als zorgwekkend. Na afloop van de Koude Oorlog hadden velen van mijn generatie het gevoel dat dit een groot aantal nieuwe mogelijkheden zou openen, zonder de zorgen over de andere kant van het IJzeren Gordijn die meer dan 40 jaar lang een rol hebben gespeeld.

Het is helaas anders gelopen dan we hadden gedacht; er zijn nog zoveel kritieke situaties in de wereld. De vraag is: wat zijn de vooruitzichten vanaf dit punt? Hoe kan de situatie in het Midden-Oosten worden verbeterd? Israël en de Palestijnen is al 50 jaar een onopgelost probleem, en bovendien mogen we andere kritieke gebieden zoals Noord-Korea en Iran niet uit het oog verliezen. Het feitelijke antwoord is dat uitstekend leiderschap van de huidige Amerikaanse president en zijn team onontbeerlijk is. Kunnen we daar op rekenen? Ik ben daar helaas niet zo zeker van, hoewel, anderzijds, dit de

laatste ambtstermijn van de president is en hij mogelijk zal willen streven naar een positieve nalatenschap.

I denk dat de keus tussen de kandidaten in deze presidentsverkiezingen voor de Amerikanen erg moeilijk was en dat ze tenslotte zijn teruggevallen op hun traditionele voorkeur. Laten we hopen dat het de juiste keus was. In ieder geval hoop ik dat de Atlantische brug die ons zoveel goeds heeft gebracht zal kunnen worden hersteld.

Hier in het Verenigd Koninkrijk denk ik dat er nauwelijks twijfel kan bestaan over wie de volgende verkiezingen zal winnen. Dit is goeddeels te wijten aan het feit dat de oppositie er niet in geslaagd is om zich te presenteren als een geloofwaardig alternatief.

Laten we vervolgens de economische situatie onder de loep nemen. Over het algemeen heeft de wereld een redelijke economische groei doorgemaakt, hoewel die groei zeker niet gelijk verdeeld is geweest. Lage rente en een herstel van de aandelenmarkten hebben het vertrouwen helpen te herstellen, terwijl een flinke groei in Azië de export- en goederenmarkten heeft gestimuleerd.

Zelfs Japan vertoont nieuwe tekenen van levendigheid.

Wel geloof ik dat we in de komende jaren een wat lagere groei zullen zien als gevolg van stijgende rente en een meer volledige waardering van de aandelenmarkten. Bovendien is een vertraging van de groei in China onvermijdelijk, met name als China besluit om de RMB in een bredere band te laten zweven.

Het voordeel van de huidige lage inflatie is dat het beleid langzamerhand en op een beheerste manier kan worden aangepast.

Er blijven duidelijk enkele risico's, d.w.z. het dubbele tekort in de Verenigde Staten, die nu de daling van de dollar als een positief gegeven lijken te zien. Maar, als het Amerikaanse groeipercentage in de toekomst boven dat van de andere OECD landen blijft, zoals al jarenlang het geval is, denk ik niet dat beleggers en masse de dollar zullen laten vallen.

Of de Amerikaanse regering in haar tweede ambtstermijn zich zorgen zal maken over het tweede tekort is een andere zaak. Het tekort stond zeker niet hoog op de prioriteitenlijst toen het begrotingsoverschot uitgroeide tot een groot gat in de begroting en het resultaat zal afhangen van de economische groei in de komende jaren.

Het economisch klimaat is dus redelijk gunstig. Het is dan ook interessant om te zien dat de recente vergadering van het IMF in Washington zich meer heeft gericht op geopolitieke kwesties dan op belangrijke economische problemen.

Het Verre Oosten doet het goed; China/India en andere landen hebben een aantrekkelijke economische groei. De snelle economische groei in India is interessant. Het is duidelijk dat de particuliere sector, die nu meer vrijheid geniet dan voorheen, hierbij de toon aangeeft. De overheidsactiviteiten hebben nog altijd een bureaucratische inslag en veranderen slechts langzaam.

Vervolgens wil ik enkele woorden besteden aan de energieprijzen die zo sterk hebben geprofiteerd van de economische groei in het Verre Oosten.

De olieprijs zal altijd blijven fluctueren met de seizoenen, de voorraden, onevenwichtigheid in het aanbod en de vraag, enz., maar de tijd van \$22-28 is voorgoed voorbij, omdat de extra capaciteit in

de wereld is afgenomen. Om de olieprijs in de hand te kunnen houden zijn grote toekomstige investeringen nodig in enkele delen van de wereld die een groter risico inhouden.

Duurzame energiebronnen blijven klein en kostbaar en zullen voorlopig nog geen belangrijke rol spelen. De prijs zal dus mogelijk wel fluctueren op een niveau dat boven het oude OPEC doel van \$22-28 ligt, maar het effect hiervan op het BBP is nu veel minder dan 20 jaar geleden en dit zal daarom op zic niet tot een belangrijke stijging van de inflatie leiden.

In Europa, en ik kom daar straks nog even verder op terug, is met uitzondering van enkele landen zoals het Verenigd Koninkrijk en Ierland sprake van een teleurstellende groei. Dit komt omdat de taken van de verzorgingsstaat en overregulering de voortgang blijft bemoeilijken. In Frankrijk en Duitsland realiseert men zich dit pas sinds kort en het aanbrengen van veranderingen zal niet gemakkelijk zijn, ondanks het feit dat nu voor het eerst sommige mensen daar nu over meer geld willen beschikken, ook al betekent dit langere werktijden.

In de financiële dienstensector zien we inmiddels een milieu dat beter door de overheid wordt beheerst. De onafhankelijkheid van de Centrale Banken heeft duidelijk tot betere rentebeslissingen geleid en er is grote technische vooruitgang geboekt.

De belangrijkste discussies in de sector hebben betrekking gehad op consolidering en nu binnenlandse consolidering in grote lijnen heeft plaatsgevonden, richt men zich op de internationale consolidering. In de VS kunnen nu één aantal grote concerns alleen nog doorgroeien in investment banking, omdat ze de limiet van 10% op nationale deposito's bereiken. De vraag is daarom wat deze en andere Amerikaanse concerns zullen doen met hun grote vrije cashflows. Betekent dit dat ze naar het buitenland zullen trekken, zelfs wanneer dit minder aantrekkelijk is dan de huidige winsten die door een aantal nog kunnen worden verdiend met verdere binnenlandse consolidering?

Naar mijn mening zijn de financiële dienstenbedrijven in het Verenigd Koninkrijk bijzonder professioneel en ze hebben daarom, ondanks de felle concurrentie, toch een goed resultaat behaald.

Velen van ons hebben niettemin problemen met administratieve veranderingen, tegenvallende aandelenmarkten en het feit dat geen verdere consolidering in eigen land is toegestaan. Omdat uitbreiding in Europa via fusies en acquisities door onze Europese concurrenten nog niet wordt verwelkomd, blijft het de vraag of het gebrek aan Engelse regeringssteun voor nationale kampioenen de groei van de Britse banksector schade zal toebrengen. Wat we nog wel zelf kunnen doen, afgezien van autonome groei, is outsourcing serieus te overwegen, daarbij wel volledig rekening houdend met het welzijn van ons huidige personeel.

Voordat we verdergaan met Europa eerst iets over regelgeving. Met betrekking tot beursgenoteerde bedrijven is, na de eerdere problemen, zoals Enron, veel vooruitgang geboekt. Ik denk dat dit over het algemeen positief is, maar dat het nu tijd is voor een pauze op dit gebied. De Sarbanes Oxley wet en in het bijzonder de beroemde Sectie 404, de combined code, enz., hebben bedrijven voor een zware werklast en hoge kosten gesteld.

Het risico van overregulering is nu zeer reëel. Dit kan er uiteindelijk toe leiden dat Britse bedrijven minder snel kunnen reageren op de veranderingen in de wereld om ons heen.

Afgezien van kwesties m.b.t. het ondernemingsbestuur, hebben we ook te maken gekregen met nieuwe accounting normen, waarvan ik het nut voor de gemiddelde belegger waag te betwijfelen. Boven-

dien zijn er de gevolgen van Basel II, nieuwe voorschriften uit Brussel, nieuwe regels in ons land voor hypotheken/verzekeringen, enz. enz. Dit heeft ons onvoorstelbaar veel tijd en werk gekost en ons pleidooi voor een pauze is daarom volkomen terecht.

Tenslotte enkele woorden over Brussel en de daarmee samenhangende kwesties.

Allereerst wil ik als Europeaan graag even ingaan op de opmerkingen van sommigen dat Groot-Brittannië 'niet echt Europees' is en dat de Britse belangen afwijken van die van Europa.

De Britse bevolking deelt zijn bloedlijn en erfgoed met andere delen van Europa: de Scandinaviërs, de Romeinen, de Saksen en uiteraard de Normandiërs die op hun beurt directe afstammelingen waren van de Vikingen. Later heeft dit land langs constitutionele weg vorsten ontleend aan Nederland en Duitsland. Groot-Brittannië heeft duizenden jaren gecompliceerde handelsbetrekkingen met de rest van Europa onderhouden en heeft eeuwenoude betrekkingen met alle delen van de wereld. Als gevolg van haar bescheiden natuurlijke hulpbronnen is de zeevaart altijd de levensader van de Britse economie geweest. De tradities en het internationale karakter van de 'City of London' zijn hiervan een duidelijk bewijs.

Mijn antwoord aan diegenen die twijfelen, is dat Groot-Brittannië wel degelijk Europees is. Dit land vertegenwoordigt evenzeer een Europese cultuur als andere Europese landen. Het langdurige evolutieproces waarin soms verschillende sterk tegen elkaar afstekende krachten zijn samengekomen, benadrukt de noodzaak van vermenging en het sluiten van compromissen en het aanvaarden van veranderingen. Natuurlijk verschillen we soms van mening. Er is niets verkeerd aan een proces van 'uitdaging': in mijn bedrijf doen we dit voortdurend.

Het concept van afschaffing van de militaire macht van aan elkaar grenzende landen en versterking van de onderlinge afhankelijkheid langs een vreedzame en democratische weg door middel van handel economische en culturele verdragen, is te danken aan het talent van de oprichters. Zij zagen in dat de resulterende werkgelegenheid en economische welvaart een einde zou maken aan oorlogszuchtige tendensen en aan de machtsbasis van dictatoren. Wij moeten de opbouw van de vrede blijven ondersteunen.

Vervolgens even over de vier vrijheden: Het vrij verkeer van werknemers is duidelijk zichtbaar en is uitgebreid naar vrij verkeer van personen met de opheffing van grensposten tussen landen die het Schengen-akkoord hebben getekend. Zelfs reizigers tussen landen die het akkoord niet hebben ondertekend kunnen gemakkelijker de grenzen overschrijden. Er is inmiddels al meer dan 10 jaar sprake van vrij geldverkeer. De beperkingen op het vrij verkeer van goederen binnen de Unie werden meer dan 10 jaar geleden afgeschaft en de handelsstroom is nu aanzienlijk groter, hoewel er nog talrijke obstakels zijn die inmiddels door de Commissie worden aangepakt. Als laatste maar daarom niet minder belangrijk, hebben we het vrij verkeer van diensten, wat betrekking heeft op niet minder dan 50% van het bruto binnenlands product van de Europese Unie.

Voor wat de financiële dienstensector betreft is naar mijn mening sprake van een gemengde positie. De vooruitgang naar een gemeenschappelijke markt op het gebied van wholesale treasury, bankieren en vastrentende markten is duidelijk voor wat betreft de geïmplementeerde EU-wetten.

Hoe effectief het programma uiteindelijk zal zijn staat echter nog te bezien. Er heeft een liberalisering plaatsgevonden van de activiteiten van beleggingsfondsen, maar de programma's voor verzekerings- en pensioenactiviteiten zijn minder ver gevorderd, zoals blijkt uit het verslag van de Deskundigen-groep van de Commissie van mei 2004. Dergelijke overwegingen leiden mij tot de volgende gedachten:

- De meeste van de 42 maatregelen van het Actieplan Financiële Diensten zijn wettelijk vastgelegd op EU-niveau, maar moeten door de lidstaten worden geïmplementeerd. Volgens de eigen analyse van de Commissie, in haar vierde voortgangsrapport over het Lissabon doel, worden de richtlijnen door de lidstaten slechts middelmatig geïmplementeerd, gemiddeld 58%. Het implementatiepercentage van het Verenigd Koninkrijk is in de afgelopen jaren gedaald. Er moet dus niet alleen tijd worden gelaten voor implementatie als zodanig, maar speciaal voor correcte implementatie.
- Als gevolg van het implementatieproces op nationaal niveau is de beschikbare tijd voor de implementatie door de particuliere sector soms onvoldoende. Onze regering zei in een recente publicatie "minstens drie maanden van zekerheid" toe te laten voordat¹ van bedrijven zou worden geëist dat ze zich zouden houden aan de nieuwe regels. Gegeven met name IT-ontwikkeling en training van personeel, kan drie maanden in veel gevallen een onmogelijk korte termijn zijn om aan de eisen te kunnen voldoen.
- De fasen van marktontwikkeling en de gecompliceerdheid/diversificatie van producten zijn voor de lidstaten verschillend, soms zelfs zeer verschillend. De uniforme benadering van de Commissie houdt in een aantal gevallen geen rekening met deze verschillen.
- Sommige lidstaten hebben maatregelen getroffen uit nationaal commercieel en competitief eigenbelang, die de vorming van een gemeenschappelijke markt hebben belemmerd. Op zijn eigen onnavolgbare manier stelde Frits Bolkestein een jaar of wat geleden botweg: "Als de Raad op deze manier beslissingen blijft nemen zal de Europese Unie nooit haar doel bereiken om in 2010 de meest concurrerende economie ter wereld te worden." U herinnert zich misschien dat dit volgde op het enigszins zwakke besluit van de Raad over de richtlijn voor overnames: het deed mij veel genoegen om hem dit te horen zeggen! Er zijn nog steeds veel barrières die de toegang tot de markten van andere lidstaten beletten. In een rapport² dat in 2003 op verzoek van het ministerie van Financiën werd opgesteld, identificeerde de Britse financiële dienstensector (met deelname van Lloyds TSB) de vele complica-

¹ Het Actieplan Financiële Diensten: Implementatie van het Actieplan Financiële Diensten in het VK, mei 2004.

² "Retail Financial Markets in the EU: A Critical Survey."

ties waar de leveranciers van financiële diensten in andere landen mee te maken hebben. Dit waren onder andere meerdere wettelijke eisen, prijsbeheersingsmaatregelen en gecompliceerde, veelal aanvullende lokale voorschriften. En er zijn vele andere voorbeelden. Het zou goed zijn als de Commissie aan deze zaken speciale prioriteit zou geven.

- De Europese Commissie heeft een enorme werkbelasting en beperkte hulpbronnen. In de toekomst zal dit nog erger worden wanneer de betrokkenheid van nieuwe lidstaten de besluitvorming nog verder zal compliceren. Bedrijven beschikken eveneens over beperkte hulpmiddelen. Niet alleen hebben ze een lawine van Europese wetten te implementeren, maar ze hebben ook te maken met de stringente regelgeving van hun eigen regering en alomvattende veranderingen in internationale markten en standaarden. Er bestaat dus een dringende behoefte aan beheersing van de stroom van wettelijke maatregelen.

Wij sluiten ons aan bij degenen die geloven dat nieuwe wetten selectief moeten zijn en gerechtvaardigd door een kennelijk "falen van de markt", door een effectenmeting van de kosten, en het tijdsbestek die het voorstel zou opleggen aan bedrijven, bijvoorbeeld op het gebied van IT en benodigde training.

De voorstellen moeten bovendien beperkt blijven tot internationale kwesties en de timing ervan moet worden afgestemd op de reële urgentie.

Een meer selectieve benadering zou de stroom van nieuwe Europese wetten spreiden en de aandacht voor kwaliteit bevorderen. De toepassing van kosten-baten analyses zou de kwaliteit van de dialoog in de publieke/private sector verbeteren omdat dit meer input van bedrijven vraagt in de evaluatiefase van het voorstel en de waardering van Commissie voor praktische aspecten vergroot.

Een dergelijke 'reflectieperiode' zou ook door de EU kunnen worden gebruikt om fundamentele problemen aan te pakken, bijvoorbeeld het gebrek aan implementatie van besluiten die zijn genomen tijdens de top in Lissabon in 2000, verbetering van de productiviteit van de EU, zodat deze die van de VS voorbij streeft, rekening houdend met het feit dat de internationale concurrentie in de toekomst ook rekening moet houden met de enorme hulpbronnen en het potentieel van China. Er zijn verbeteringen op het gebied van het scheppen van banen en meer competitieve condities in belangrijke sectoren, zoals het bankwezen, telecommunicatie en in de deregulering van het luchtverkeer, terwijl het motor en olie anti-vervuilingsprogramma een uitstekend initiatief is gebleken. Maar, er is op essentiële gebieden, zoals hervorming van de arbeidsmarkt, weinig vooruitgang geboekt.

Dames en heren, de voortschrijding van de constructie van één Europese markt, langs een vreedzame en democratische weg in zo'n korte tijd is niet minder dan frappant te noemen. Toch moet er nog heel veel werk worden verzet.

Hoewel we Frits Bolkestein zullen missen als commissaris voor de interne markt, kan zijn opvolger, Charlie McCreevy, bogen op een indrukwekkende staat van dienst. Ik ben er dan ook van overtuigd dat hij begrip zal hebben voor het bedrijfsleven, onze benadering en bedenkingen, de redenen voor de kosten-baten analyse en het essentiële belang van vrije en transparante toegankelijkheid. Het nieuwe

team van José Manuel Barroso's zal naar ik hoop veelbelovend blijken te zijn op al deze belangrijke gebieden en alle kwesties duidelijk en verstandig benaderen.

Het leidt geen twijfel dat het team een grote uitdaging staat te wachten.

Dames en heren, dank u voor uw aandacht.